TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Cấp xã được trao quyền làm chính sách: Bước ngoặt lớn trong quản trị địa phương

08:07 23/06/2025

Cán bộ, công chức phường, xã giờ đây không còn giới hạn ở việc xử lý hồ sơ hành chính. Với những thay đổi quan trọng trong Luật Tổ chức chính quyền địa phương sửa đổi, họ lần đầu tiên được trao thẩm quyền làm chính sách ngay tại cơ sở, đánh dấu một bước chuyển mình mang tính lịch sử trong mô hình quản trị địa phương ở Việt Nam.

Trước đây, nhiệm vụ của chính quyền xã theo Luật 77/2015/QH13 chủ yếu dừng lại ở việc tổ chức thi hành Hiến pháp, pháp luật và giải quyết các vấn đề theo phân cấp. Thẩm quyền xây dựng chính sách hầu như tập trung ở cấp huyện, tỉnh. Tuy nhiên, Luật 72/2025/QH15 đã trao cho Hội đồng nhân dân (HĐND) cấp xã 27 nhóm nhiệm vụ và quyền hạn độc lập, tăng 19 nhiệm vụ so với Luật hiện hành. HĐND phường thậm chí có 29 nhiệm vụ, tăng 22 nhiệm vụ.

Những nhiệm vụ mới này bao hàm từ quyết định kế hoạch phát triển kinh tế xã hội, phân bổ ngân sách, phê chuẩn dự án hạ tầng cho đến ban hành biện pháp bảo vệ môi trường, an sinh xã hội và chuyển đổi số tại địa phương. Ví dụ, Điều 24 của Luật mới cho phép HĐND phường "quyết định biện pháp thực hiện quy hoạch đô thị, khuyến khích phát triển kinh tế đô thị, thành lập giải thể tổ dân phố...", trong khi Luật 77/2015 chỉ cho phép HĐND xã quyết định dự toán, an ninh trật tự.

Chính quyền cấp xã được trao quyền làm chính sách: Bước ngoặt lớn trong quản trị địa phương

Bộ trưởng Bộ Nội vụ Phạm Thị Thanh Trà từng nhấn mạnh: "HĐND cấp xã không còn là thiết chế hỗ trợ mà là cơ quan quyền lực nhà nước độc lập, nền tảng tại cơ sở. HĐND cấp xã sẽ trực tiếp đại diện cho nhân dân thực thi quyền lực nhà nước ngay trong cộng đồng dân cư." Sự dịch chuyển này biến cấp xã thành "điểm phát sinh chính sách đầu tiên", trong khi cấp tỉnh đóng vai trò điều phối, giám sát tổng thể. Khoảng 85% đầu việc vốn thuộc cấp huyện nay được chuyển hẳn về xã; chỉ phần việc yêu cầu liên xã, liên tỉnh hoặc chuyên môn cao (khoảng 15%) mới giữ lại ở cấp tỉnh.

Trong mô hình cũ, cán bộ, công chức xã chủ yếu làm nhiệm vụ kê khai, xác nhận và trình hồ sơ đúng quy trình, với việc đánh giá công vụ thiên về kỷ luật thực thi. Tuy nhiên, Luật mới yêu cầu họ phải có khả năng phân tích dữ liệu địa phương, thiết kế chính sách và giải trình trước cử tri – những năng lực vốn thuộc về cấp huyện trở lên.

Về trình độ, Nghị định 33/2023/NĐ-CP (vẫn còn hiệu lực) yêu cầu công chức xã có bằng đại học chuyên ngành phù hợp. Luật 72/2025 nâng thêm chuẩn về lý luận chính trị, khả năng khai thác hệ thống số và soạn thảo văn bản quy phạm pháp luật. Trách nhiệm giải trình cũng sâu hơn: HĐND xã có quyền chất vấn, bãi nhiệm, thậm chí kiến nghị giải tán UBND xã khi điều hành kém hiệu quả. Ngược lại, chủ tịch UBND xã phải công khai báo cáo công vụ định kỳ, cam kết các chỉ số đo lường kết quả công việc (KPIs) về chuyển đổi số và chất lượng dịch vụ công.

Để đảm bảo đội ngũ cán bộ, công chức cấp xã đáp ứng những yêu cầu mới, Bộ Nội vụ đã xác lập ba trụ cột năng lực. Thứ nhất là bản lĩnh chính trị liêm chính, minh bạch, và chịu trách nhiệm cá nhân về mọi quyết định. Thứ hai là chuyên môn về thống kê, phân tích, và lập quy để có thể soạn thảo nghị quyết, đề án ngân sách. Thứ ba là kỹ năng số, bao gồm vận hành cổng dịch vụ công, liên thông dữ liệu và bảo đảm an toàn thông tin.

Các địa phương được yêu cầu rà soát, điều động cán bộ có trình độ từ cấp tỉnh, huyện xuống xã, đồng thời mở các lớp bồi dưỡng về chính sách công, kinh tế địa phương, phân tích dữ liệu lớn. Sau sáu tháng chuyển tiếp, việc đánh giá và xếp lương sẽ gắn chặt với kết quả thực thi các quyền hạn mới.

Để tránh "khoảng trống pháp lý" trong quá trình chuyển đổi, Chính phủ đã ban hành 28 nghị định phân cấp, phân quyền chi tiết, có hiệu lực tạm thời đến tháng 2/2027. Trong giai đoạn "vừa chạy, vừa xếp hàng" này, các xã sẽ được nhận nhiệm vụ trước và có thể kiến nghị điều chỉnh sau nếu vượt quá năng lực.

Nghị định 154/2025/NĐ-CP về tinh giản biên chế cho phép giữ nguyên số lượng cán bộ hiện hữu đến hết năm 2026, ưu tiên bồi dưỡng thay vì cắt giảm. Điều này nhằm bảo đảm đủ nhân lực tiếp nhận 1.065 đầu việc mới được phân quyền, đồng thời tạo điều kiện thuận lợi cho sự chuyển đổi và nâng cao năng lực của chính quyền cấp xã trong mô hình quản trị mới.

Tâm An (t/h)